

Czy Gniezno było stolicą Polski?

15 czerwca 2022

W podręcznikach szkolnych i w quizach Gniezno zawsze było uznawane za pierwszą stolicę Polski, choć dla historyków to już nie jest takie pewne.

Każde miasto szuka swojej historii, szuka czym w historii mogło się pochwalić i choć rola Gniezna w historii Polski jest nie do podważenia, to określenie tego miasta jako pierwszej stolicy naszego kraju już dyskusyjne. Państwo średniowieczne to państwo pod rządami dwóch pomazańców, księcia (króla) i biskupa (arcybiskupa). I tu tkwi cała tajemnica, ale zacznijmy od początku.

Na początku X w. w Wielkopolsce pojawia się nowa jakość. Drobne grody rodowe ulegają zniszczeniu, zaś pojawia się nowy typ grodów, grodów piastowskich. Grodów przypisywanych nowej sile pracy ku podbojowi Wielkopolski. To legendarni protoplaści Mieszka. Siemowit, Lestek, Siemomysł, jak podaje Gall Anonim, choć imiona te dziś wydają się być imionami symbolicznymi, Lestek to człowiek podstępny. Siemomysł to człowiek myślący o „siemi”, czyli rodzinie. Również badania

archeologiczne wskazują na pojawienie się Piastów w Wielkopolsce w latach III, stąd władania aż trzech władców musiałyby być bardzo krótkie. Ale tu brniemy raczej w domysły niż w rzetelną wiedzę historyczną.

Jaką drogą szli Piastowie?

Kolejna zagadka naszej historii. By ją rozwiązać albo przynajmniej zaproponować rozwiązanie archeologowie patrzą na grody, które w tym okresie wykazują stały rozwój. A jedna z takich dróg prowadzi przez Kalisz, w kierunku na Gniezno. Gniezno to stosunkowo późny gród Piastowski, badania dendrologiczne wskazują na rok budowy ok. 939/940. W czym dla Piastów ważne było Gniezno? Wedle Długosza znajdował się tam silny ośrodek kultu pogańskiego, a by władać nad ziemią trzeba również władać nad religijnymi ośrodkami kultowymi. Fakt ten również miał znaczenie, dlatego właśnie ten gród został wyznaczony na siedzibę najpierw biskupów a później arcybiskupów.

Gniezno jako stolica polskiego chrześcijaństwa

O bardzo dobrym poruszaniu się Piastów w ówczesnej polityce, świadczy fakt nie tylko przyjęcia przez Mieszka chrześcijaństwa ale również to, że mimo iż Czechy znacznie wcześniej niż państwo Piastów przyjęło chrześcijaństwo później niż my mieli swoje arcybiskupstwo, co uniezależniało nasz Kościół od Ratyzbony i niemieckiej hierarchii kościelnej. Tak więc bezsprzecznie Gniezno było i jest po dzień dzisiejszy arcybiskupią stolicą Polski ale nie władzy świeckiej. A za stolicę kraju uznaje się stolicę administracji książęcej (królewskiej) a ta w tym czasie była tam, gdzie przebywał książę. A to jest zmienne. Bo do tytułu głównej siedziby książęcej kandyduje kilka grodów. Poznań (prawdopodobnie siedziba pierwszego biskupa Polski), Ostrów Lednicki, Wrocław,

Giecz, Grzybowo czy Kalisz. Zjazd gnieźnieński, który mógł by wyróżniać Gniezno spośród tych głównych grodów był w pierwszej kolejności uroczystością religijną. Genialne posunięcie Chrobrego jakim było wykupienie ciała misjonarza, Wojciecha Sławnikowica wywodzącego się ze znaczącego w ówczesnej Europie rodu dało Polsce bardzo wysokie miejsce wśród kościołów narodowych.

Dlaczego Kraków stał się stolicą Polski?

Reakcja pogańska, która była jednym z kilku powstań mających miejsce za panowania Mieszka II i po jego śmierci mimo, że nie była skierowana bezpośrednio przeciwko chrześcijaństwu, które jeszcze przez długie lata w Polsce było religią warstw rządzących lecz nie ludu, a przeciw tzw. „poronionym książętom” czyli zarówno kapłanom jak i władzy świeckiej chcących sprowadzić wolnych kmięciów do roli chłopów pańszczyźnianych, doprowadziła do całkowitego zniszczenia chrześcijaństwa w Wielkopolsce. Wielkie znaczenie w tym miał najazd księcia Brzetysława I. Dla odbudowy chrześcijaństwa w Polsce z klasztoru wyciągnięto Kazimierza Mnicha, później określonego Odnowicielem. On z oddziałem rycerzy niemieckich zabrał się za odbudowę tego, co zostało zniszczone w czasie reakcji. I właśnie wtedy władcy potrzebna była stała siedziba. Nie mógł być to żaden z ośrodków leżących w zrujnowanej Wielkopolsce. Najlepiej na to nadawał się Kraków. Tu chrześcijaństwo zakorzeniło się znacznie wcześniej niż w Wielkopolsce. Istniał znaczący ośrodek kulturalny, dający podstawę do umocnienia władzy Piastów nad ziemiami podbitymi przez przodków.

Czy Gniezno było pierwszą stolicą

Polski?

Rola Gniezna jako stolicy chrześcijaństwa Polskiego jest niezaprzeczalna. Po dziś dzień jest to siedziba najwyższego urzędu kościelnego na terenie Polski. Ale przecież stolica administracyjna kraju nie pokrywa się ze stolicą władzy biskupiej. Stąd też rola tego miasta jako siedziby władzy książęcej jest już mocno dyskusyjna.

Autorstwo: Zawisza Niebieski

Zdjęcie: [Mathiasrex, Maciej Szczepańczyk](#) (CC BY-SA 4.0)

Źródło: [NEon24.info](#)